

LAGER UREUMGEHALTE MOGELIJK DOOR DOELGERICHTE BENADERING

Aart van den Ham en Alfons Beldman

In 2005 heeft het LEI melkveehouders van het netwerk 'De toekomst van uw bedrijf' begeleid bij het zoeken naar een nieuw evenwicht tussen doelstellingen van het bedrijf en doelstellingen vanuit de maatschappij en de overheid. Hierbij is gebruikgemaakt van de tools van het 'AgroCenter voor Duurzaam Ondernemen'. De veehouders zijn nagegaan hoe ze het nieuwe EU-beleid (inkomenstoelagen), het nieuwe mestbeleid en een vermindering van de ammoniakemissie het beste in hun bedrijf in kunnen passen. Dit artikel gaat in op de vermindering van de ammoniakemissie door verlaging van het ureumgehalte in melk.

Ureumgehalte indicator voor ammoniakemissie

Emissiearme stallen hebben in de melkveehouderij tot weinig enthousiaste reacties geleid. Veehouders zien meer in minder eiwitrijke voeding voor de vermindering van ammoniakemissie. Deze relatie werd door onderzoek aan Wageningen UR bevestigd. De doelstellingen van de overheid (minder ammoniakemissie) en van de veehouders (goede voeding voor de koeien) lijken dus goed op elkaar aan te sluiten. Dit heeft tot afspraken tussen de twee partijen geleid: realiseert de melkveesector in 2008 een ureumgehalte in melk van over het jaar gemiddeld 20, wordt de sector vrijgesteld van de verplichte inzet van emissiearme stallen (onder de voorwaarde dat het melkvee niet volledig opgesteld wordt). Het ureumgehalte is een makkelijke meetbare en controleerbare indicator, die een wetenschappelijk onderbouwde relatie heeft met de ammoniakemissie. Het ureumgehalte is bovendien een indicatie voor bedrijfsvoeringsaspecten, zoals veevoeding, melkproductie, diergezondheid en stikstofexcretie.

Ontwikkeling van het ureumgehalte in melk

Tabel 1 toont de ontwikkeling van het ureumgehalte in de loop der jaren. Tot en met 2001 daalt het gemiddelde ureumgehalte in melk tot iets boven de 25, daarna is er globaal sprake van een stabilisatie. Deelnemers aan het project 'Koeien & Kansen' realiseren een lager ureumgehalte maar ook daar zet de daling niet door.

Tabel 1 Jaargemiddelden van het ureumgehalte in melkmonsters

Jaar	mg ureum per 100 g melk	
	gemiddeld Nederland	Koeien & Kansen (17)
1999	29,4	24,3
2000	27,1	21,7
2001	25,1	21,6
2002	26,1	22,0
2003	25,4	22,3
2004	25,3	22,2 (13)
2005	24,7	21,3 (12)

Bron: Melkcontrolestation Nederland, Zutphen, Informatie uit project 'Koeien & Kansen'.

Netwerk 'De toekomst van uw bedrijf'

Het netwerk 'De toekomst van uw bedrijf' werkt met 'gewone' melkveehouders. Er is wel gebruikgemaakt van bestaande kennis door ook enkele deelnemers van het 'Koeien & Kansen'-project deel te laten nemen. Deze veehouders hebben al ervaring opgedaan met strategievorming, het nieuwe gebruiksnormenstelsel en het werken met het ureumgehalte. In totaal zijn drie netwerken gevormd van elk acht melkveehouders; één in het noorden, één in het westen en één in het zuidoosten van Nederland.

Werken vanuit strategisch kader

Voor het opstellen van de bedrijfsplannen waren eigen ambitie en sterke punten qua ondernemer, onderneming en omgeving sturend en niet de verlaging van de ammoniakemissie. Ammoniakemissie is immers niet het enige beleidsthema waar de veehouders mee te maken hebben. Het nieuwe mestbeleid dat per 2006 is ingevoerd en de hervorming van het EU-landbouwbeleid, is voor de veehouders meer bepalend.

De uitgangssituatie

In de uitgangssituatie (zomer 2003) zijn de verschillen in het gemiddelde ureumgehalte tussen de drie regio's niet groot, tussen de deelnemers binnen de regio's is dit wel het geval. Management blijkt dus een belangrijker factor dan 'gebied' of 'grondsoort'. In het ene gebied kunnen veehouders wel meer sturingsmogelijkheden hebben dan in het andere. Veehouders met extensieve bedrijven op veen die voldoende ruwvoer hebben en daarom geen maïs hoeven aan te kopen en die vanwege de bodemgesteldheid geen maïs kunnen telen, missen bijvoorbeeld de sturingsmogelijkheden van het voeren van snijmaïs.

Resultaten voorjaar en zomer 2005

Uit eerder onderzoek is bekend dat melkveehouders die zich een duidelijk doel stellen gemotiveerd en concreter met hun bedrijf bezig zijn. Naar aanleiding daarvan zijn de deelnemers ingedeeld in ondernemers die een doel stellen voor het ureumgehalte en ondernemers die dat niet doen. De laatste groep heeft doelen op andere gebieden. In tabel 2 staan de resultaten van zomer 2005 ten opzichte van de uitgangssituatie in 2003. De resultaten van de groepen 'noord' en 'zuidoost' zijn samengevoegd, die van 'west' worden afzonderlijk gepresenteerd vanwege de grondsoort (veen of klei op veen).

Tabel 2 Ureumgehalten in melk in zomer 2005 en zomer 2003 in drie regio's (doelstellers en niet-doelstellers)

Regio	noord/zuidoost		west		totaal	
	2003	2005	2003	2005	2003	2005
Doelstellers	24,1	21,4	26,5	23,9	24,7	22,0
Niet-doelstellers	27,4	25,2	24,8	26,0	26,5	25,6

Tabel 2 toont dat doelstellers een grotere daling in het ureumgehalte realiseerden dan de niet-doelstellers. Verder blijkt dat de niet-doelstellers gemiddeld ongeveer een zelfde ureumgehalte realiseren als landelijk gemiddeld, ongeveer 25. Het valt op dat de doelstellers uit 'west' meer moeite hebben om een daling in het ureumgehalte te realiseren. Dit komt vanwege genoemde beperkte sturingsmogelijkheden van bedrijven op veengronden.

Waarom sturen op ureumgehalte?

Waarom zijn ondernemers op het ureumgehalte gaan sturen? Opmerkelijk is dat niet een keer het argument 'verminderen van de ammoniakemissie' of 'voorkomen van de bouw van een emissiearme stal' wordt genoemd. Uitslaggevende aspecten bij de doelstelling 'ureumgehalte' zijn eerder van bedrijfstechnische aard, zoals het graslandgebruik, veevoeding, diergezondheid of de hoogte van de melkproductie per koe. Deze aspecten zijn bepalend voor het bedrijfseconomische resultaat en dus voor het toekomstperspectief van het bedrijf. Als daardoor ook aan overheidsdoelen en maatschappelijke doelen wordt voldaan, is dat meegenomen. Extra inspanning wordt daarop echter niet verricht zolang een melkveehouder daar geen aanleiding toe ziet. Pas als het ureumgehalte boven de 30 komt, wordt actie ondernomen; evenzo als het onder de 20 dreigt te dalen. De veehouder wordt immers niet individueel op een laag ureumgehalte afgerekend en richt zich daarom liever op andere thema's.

Het nieuwe mestbeleid

Maatschappelijke doelen zouden voor de melkveehouder een bedrijfseconomisch belang moeten krijgen. Het feit dat het ureumgehalte in het nieuwe mestbeleid mede bepalend is voor de stikstofexcretie is hiervan een voorbeeld. De belangstelling voor het ureumgehalte wordt hierdoor gewekt en de melkveehouders leren relaties te leggen met diergezondheid, melkproductie en stikstofexcretie. Deze individuele drijfveren zijn voor de individuele melkveehouder belangrijker dan collectieve doelstellingen en leveren meer gerichte resultaten.

Ervaringen in het proces

Melkveehouders zijn niet primair bezig met beleidsthema's maar meer met de ontwikkeling en optimalisatie van het hele bedrijf. Het is van belang om de melkveehouder zelf te laten bepalen welke strategie voor zijn bedrijf het meest realistisch is en hoe bedrijfseconomische, bedrijfstechnische en maatschappelijke doelen op elkaar afgestemd kunnen worden. Vaak zijn melkveehouders zich niet bewust van alle mogelijkheden in hun eigen situatie. Dat is logisch: het gaat immers om het maken van nieuwe combinaties van doelen en het zoeken van het beste evenwicht daarin. Toepasbare kennis voor hun eigen situatie is hierbij van essentieel belang. Een netwerk zoals 'de toekomst van uw bedrijf' is daarbij behulpzaam, niet alleen vanwege ervaringsuitwisseling onder collega's, maar ook vanwege de concrete cijfers. Cijfers zijn behulpzaam zijn om de discussie op gang te krijgen en om zelf te ontdekken waar nieuwe mogelijkheden liggen.

Meer informatie:

www.verantwoordeveehouderij.nl, klikken op 'netwerken', 'netwerken 2005', selecteer 'de toekomst van uw bedrijf'; www.agrocenter.nl.